

LUNDS UNIVERSITET
Naturvetenskapliga fakulteten

Remiss Ramprogram för forskning inom
ekologisk produktion och konsumtion 2010-2012
2010-01-21 Diarienummer

1

Centrum för Uthålligt Lantbruk
SLU

Henrik Smith Prof., Centrum för miljö och klimatstudier
Johan Ahnström Dr., Biologiska Institutionen

Remiss Ramprogram för forskning inom ekologisk produktion och konsumtion 2010-2012

Syftet med "Ramprogrammet för forskning inom ekologisk produktion och konsumtion" är att beskriva behovet av forskning inom de närmaste åren. Förutom att vägleda och inspirera forskare, skall programmet fungera som stöd för forskningsfinansiärer, vilket innebär att det är betydelsefullt att programmet är väl balanserat och framåtsyftande.

Ramprogrammet är skrivet med ett tydligt avnämarperspektiv, vilket är positivt, men vi efterlyser en djupare vetenskaplig diskussion och analys kring var våra kunskapsluckor, och därmed forskningsbehovet, finns. Ramprogrammet hanterar de stora problem och möjligheter som ekologiskt lantbruk står inför, men mycket av den forskning eller de problemområden som målas upp är inte specifika för ekologiskt lantbruk utan är centrala för lantbruket generellt. Det innebär att ekologiskt lantbruk gynnas av att det förekommer forskning som ökar den grundläggande förståelsen för t.ex. ekologiska processer i jordbruket som påverkar biologisk mångfald, näringsläckage etc. Resultaten från sådan forskning kan sedan inspirera och utveckla kritisk forskning som specifikt syftar till att utvärdera och utveckla det ekologiska lantbruket.

På två områden saknar vi mer utvecklade skrivningar. För det första gäller det ekologiska lantbrukets påverkan på biologisk mångfald. De studier som hittills utförts visar på att effekter på biologisk mångfald varierar med organismgrupper, landskapskontext, skala mm. Det krävs en djupare förståelse för hur jordbruk påverkar biologisk mångfald för att det ekologiska lantbruket skall kunna utvecklas på ett sätt som tillvaratar dess potential att gynna biologisk mångfald. För det andra saknas beskrivning av behovet av forskning kring konsekvenser av regelverken kring ekologiskt lantbruk på miljö, djurhälsa, växtodling och konsumentförtroende. Till exempel vad blir konsekvenserna av att kräva 100% ekologiskt foder men bara kräva att 50% produceras på gården. Hur upplever lantbrukare, både omställda och icke omställda, detta regelverk och hur påverkar det deras inställning till ekologiskt lantbruk.

Vi håller med om att det behövs ökad forskning kring hur biologisk mångfald bidrar till ett långsiktigt hållbart jordbruk, inklusive resiliens. Vi menar att vår kunskap kring hur biologisk mångfald bidrar till detta fortfarande är begränsad. Forskningen får inte bara fokusera på den biologiska mångfaldens betydelse, utan måste skapa

förståelse för hur enskilda arter, sammansättning av biologiska samhällen och den biologiska mångfalden påverkar ekosystemprocesser och därmed centrala ekosystemtjänster.

Ramprogrammet trycker på behovet av lokal resursförvaltning. Är lokal resursförvaltning ett mål i sig, eller skall lokal resursförvaltning gynnas därför att det bidrar till att uppnå mer övergripande miljömål som ett långsiktigt hållbart jordbruk, minskad förbrukning av ändliga resurser etc. Om det senare är fallet borde även effekten av lokal resursförvaltning på den långsiktiga hållbarheten i jordbruket vara föremål för forskning.

Nedan presenterar vi våra detaljerade synpunkter per avsnitt.

Klimat

Att enbart lyfta fram gårdsbaserade biogasanläggningar känns väl specifikt och borde breddas till att gälla *lönsamma gårdsbaserade eller lokala bioenergianläggningar*.

Vi förslår följande omskrivning av sidan 8 stycke 2 och meningen som börjar med *Eftersom vi inte ...* Klimatförändringarna kommer att påverka oss och det är därför viktigt att skapa ett resilient lantbruk och odlingslandskap. Det krävs forskning kring hur landskapets mångfald av brukade och icke brukade element, liksom mångfald av grödor och brukningssätt bidrar till denna resiliens. Det krävs också ökad förståelse för hur mångfalden av arter liksom genetisk variation hos vild och odlad mångfald bidrar till resiliens. Vår förståelse av de processer som bidrar till mångfaldens betydelse för resiliens är fortfarande begränsad.

Jordbrukets potential att lagra kol är, som påpekas, stor. Men det finns flera komplikationer med ekologiskt lantbruk som borde uppmärksammas i forskningen. T.ex. leder plöjningsfritt jordbruk till ökad kolinlagring, men låter sig inte enkelt förenas med ekologiskt lantbruk. Vidare har rollen hos naturliga gräsmarker för kollagring och produktion av biologisk mångfald och ekosystemtjänster inte uppmärksamats särskilt mycket i diskussionerna kring ekologisk odling. Är t.ex. naturbeteskött ett bättre eller sämre alternativ för konsumenter som vill gynna kollagring och biologisk mångfald jämfört med kravmärkt kött? Vi ser här två potentiellt intressanta forskningsområden.

Hållbara livsmedelssystem

Det påpekas att det kan krävas en intensifiering av lantbruket. Här bör det finnas ett tillägg om att effekten av denna intensifiering måste studeras så att den inte blir kontraproduktiv. D.v.s. även inom ekologisk odling bör effekten av intensifiering, den process som anses vara drivande för förlusten av biologisk mångfald i konventionellt lantbruk, studeras. Fokus bör ligga på att, snarare än maximera produktion, optimera den för multipla ekosystemtjänster.

Ramprogrammet betonar konsumenters attityd till ekologiskt odlade produkter. Minst lika viktigt är att beforska betydelsen av lantbrukares attityder till biologisk mångfald och ekosystemtjänster och vilka behov av kunskapsutbyte, information och utbildning som den enskilde lantbrukaren har för att framgångsrikt kunna arbeta med dessa frågor på gården. För att utveckla ekologiskt lantbruk måste t.ex. lantbrukare vara villiga att gå ur den traditionella lantbruksidentiteten vilket är förenat med motstånd. Hur detta motstånd är konstruerat är viktigt att studera då detta hör

samman med lantbrukares villighet att gå över till ekologisk produktion och/eller att satsa på småskalig förädling.

Se ovan om behovet av ökad forskning kring organism-, landskaps-, och brukningsspecifika effekter av ekologisk odling på biologisk mångfald. Vi understryker att kunskap om *varför* ekologisk odling påverkar biologisk mångfald och ekosystemtjänster är centralt för att kunna utveckla regelverken.

Marknad

Ett viktigt forskningsområde är huruvida det behövs ökad anpassning av regelverk och miljöstöd till lokala förhållanden. T.ex. kan ekologisk odling påverka jordbrukets hållbarhet i olika omfattning beroende på var omställningen sker. För att gynna ekosystemtjänster, som ofta genereras på skalor större än gården, kan det behövas ökad samverkan mellan lantbrukare, vilket idag inte är inbyggt i stödsystemen.

Vi håller med om att förutsättningarna för fler regionala ekologiska mejerier och slakterier bör undersökas, men även miljöpåverkan av dessa bör studeras. Detta aktualiserar en allmän fråga som behöver studeras mera vilken skala; lokalt, regionalt eller nationellt, är den ekologiskt, agrart och marknadsmässigt mest riktiga.

Lund 2010-01-20

Johan Ahnström

Henrik Smith